

О. В. КУЛЬТЕНКО,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри правознавства факультету історії та права
Кіровоградського державного педагогічного університету
ім. В. Винниченка

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ФУНКЦІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

В теперішній час не існує єдиного юридичного визначення терміну «держава», який би цілком визнавали науковці і всі країни світу. Одним з небагатьох документів, який тлумачить поняття «держава» в міжнародному праві є Міжамериканська конвенція про права та обов'язки держав 1933 р. (Конвенція Монтевідео), яка в теперішній час ратифікована тільки шістнадцятьма американськими державами [1, с. 6]. Поза сумнівом, характерною ознакою цього поняття є територія (лат. *territorium*–країна) – частина поверхні суші з певними кордонами [2, с. 32]. Територія, насамперед, має назву однієї з частин земної кулі під юрисдикцією держави або адміністративної одиниці (територіального утворення) в її складі. Ця ознака держави виникла на відносно пізній стадії розвитку суспільства.

З теорії держави і права відомо, що одна з основних зовнішніх функцій держави – це економічна діяльність [3, с. 49]. Маргінальний статус деяких держав спонукає інших учасників міжнародних відносин здійснювати зовнішньоекономічні функції, використовуючи на свою користь різноманітні форм і методів їх реалізації.

До того ж, «у перше десятиліття ХХІ ст., простежується процес посилення взаємозалежності, зміни функцій національних держав під натиском дій нових суб'єктів правових систем» [4, с. 194].

Виходячи з того, що вивчення змін функцій національних держав є новим напрямком наукових досліджень вітчизняних науковців, лише окремі їх аспекти проаналізували в своїх роботах такі українські вчені, як: В. Бабкін, Ю. Бисага, О. Бандурка, С. Гусарев, А. Заєць, Р.

Калюжний, М. Кельман, А. Колодій, М. Козюбра, В. Копейчиков, М. Костицький, В. Котюк, В. Лемак, І. Мотиль, В. Окіпнюк, А. Олійник, В. Погорілко, П. Рабінович, В. Селіванов, О. Скакун, О. Скрипнюк, О. Тихомиров, Ю. Шемшученко, І. Яковюк та інші у ряді наукових публікацій в періодичних виданнях.

Також заслуговують на увагу наукові праці українських вчених: В. Денисова, А. Дмитрієва, В. Журавського, В. Забігайло, В. Євінтова, О. Копиленко, В. Костицького, О. Кресіна, І. Кресіної, О. Неклесса, Н. Оніщенко, М. Савчина, Л. Удовика та ін.

Однак навіть з урахуванням такої кількості науковців, що проводили дослідження в цьому напрямку, зазначена проблема недостатньою мірою висвітлена і розкрита, оскільки існує ряд питань, які потребують більш ґрунтовного вивчення для реалізації і застосування правових норм у практичній діяльності.

Мета цієї доповіді полягає у тому, щоб, базуючись на вивченні англomовних наукових джерел, здійснити порівняльний аналіз зовнішньоекономічної функції Російської Федерації (далі – РФ), у трихотомії розкрити її реалізацію на міжнародному рівні та вказати на перспективу економічного розвитку РФ і побічно України.

Для цього доцільно встановити статус цієї держави на національному рівні і конкретизувати умови, за яких здійснюється реалізація її можливостей (діяльність) на міжнародному рівні.

Починаючи з функціонування РФ на терені колишнього Союзу Радянських Соціалістичних Республік (далі – СРСР), слід вказати про набуття РФ відомого правникам статусу «актора» (лат. *actor*, *auctor*, від *agere* – робити, вести) [5, с. 55]. Так, правонаступництво держав у зв'язку з розпадом СРСР в основному проходило відповідно до положень Віденської конвенції про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. і Віденської конвенції про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів 1983 р. [6, с. 178-179], тим самим дотримуючись традиційних міжнародних процедур.

Особливістю процесу правонаступництва держав у зв'язку з розпадом СРСР став континуїтет Росії, тобто визнання Росії продовжувачем СРСР як міжнародно-правового суб'єкта. РФ виступала і виступає одночасно як «держава-продовжувач» СРСР щодо однієї категорії прав і обов'язків і як держава-наступник відносно іншої категорії прав і обов'язків [7].

Фахівцям практикам зрозумілий тактичний хід РФ стосовно набуття правоподовжувачки СРСР, який автоматично поставив інші 14 незалежних держав (сформованих після припинення існування СРСР) в статус «сукцесора» (лат. *successor* – приймача спадкоємця) [8, с. 221].

Тобто такий статус РФ у найзагальнішому вигляді дозволяє перебувати в позиції суб'єкта відносно того, як повинен функціонувати об'єкт управління (територія СРСР станом на 1991р.). Іншими словами, об'єкт отримує управлінські команди від суб'єкта і функціонує у відповідності до їх змісту. Отже, природним стає реляційний (відносний) статус інших учасників міжнародних відносин, території яких розташовані в межах колишнього СРСР, а їх право обмежується діяльністю РФ.

В умовах глобалізації та інтеграційних процесів кардинальні перетворення в економіці не можуть здійснюватися без активної участі держави. РФ тримається курсу на реалізацію зовнішньоекономічної функції, максимально поєднуючи можливості впливу на економіку в міжнародному масштабі з боку держави.

Для аргументації викладеної вище позиції автора та на противагу оприлюдненій в ЗМІ України інформації щодо значного ефекту введення санкцій проти Росії вказуємо такі дані, отримані від іноземних колег.

По-перше, паритет купівельної спроможності, який використовується для нормалізації валових витрат на наукові дослідження і розробки, дозволяє стверджувати, що РФ розташована на 9 місці у списку із 40 країн стосовно прогнозу глобального фінансування, складеного за даними Баттельського меморіального інституту (Battelle Memorial Institute) за

період з 2012 по 2014 рік. Італія та Іспанія займають 14 та 15 місця відповідно, а Україна – 39 [9, с. 7]. Більш того, в РФ зростає рівень інтенсивності фундаментальних наукових досліджень [9, с. 18].

По-друге, Росія може обігнати Німеччину, ставши найбільшою економікою в Європі за паритетом купівельної спроможності до 2020 року. З цього ж джерела нам відомо, що в 2011 р. РФ мала шосте місце в світовій економіці. За даними Світового банку РФ займала це місце і в 2013 році. За 10 років значення в глобальній торгівлі РФ збільшено майже в чотири рази з \$ 210 млрд. в 2003 р. до \$ 802 млрд. – у 2013 р. [10, с. 29]. У 2012 р. товарообіг Росії з ЄС склав 48,5 відсотків від сукупного. У доларовому вираженні товарообігу в період з 2015 по 2039 рр. Росія випередить Німеччину, Францію, Італію і Великобританію. Звертаючи увагу на зростання ВВП Бразилії, Індії, Китаю і Росії, автори вказують, що на душу населення серед цих країн остання має найвищий показник. Врахувавши це, вони прогнозують, що російська економіка обжене Італію в 2018 р.; Францію – 2024 р.; Великобританію – 2027 р., а Німеччину – 2028 р. [11, с. 10]. Порівняння торговельних зв'язків США – Росія лише в двох напрямках вказують на критичний ступінь (для України) взаємозалежності, оскільки Росія має монопольне становище стосовно виробництва титану і в аерокосмічній промисловості, про це свідчить використання США ракет-носіїв РФ, Міжнародної космічної станції та застосування російського титану для виробництва двигунів автомобілів і літаків (наприклад, таких як Boeing 787) [10, с.29].

По-третє, немає сумніву, що відносний підхід до статусу споживача як учасника угоди на придбання природного газу з РФ виходить з розуміння процесу ствердження договірних зобов'язань. Договір такого типу іноді називають реляційним контрактом, який не можна розтлумачити у межах спеціальних правил. Лояльний підхід до виконання умов такого виду зовнішньоекономічного договору дає підстави вказати на існування особливого класу юридичних контрактів, які можуть бути проаналізовані із застосуванням лише стандартів економічної теорії [12, с.174]. Скептицизму фактичному введенню Європейському Союзу санкцій проти РФ додає таке: а) фінансування (Угорщина отримала 10 млрд. євро кредиту від Росії на будівництво нових об'єктів на атомній електростанції, що підвищує енергетичну залежність Угорщини від російських технологій та фінансової підтримки [10, с. 31]); б) капіталізація (компанія «Роснефть», яка підпадає під західні санкції, придбала 30 відсотків акцій компанії North Atlantic Drilling, плюс отримала право на придбання додаткового пакету акцій у майбутньому, тобто, незважаючи на заборону експортних і фінансових обмежень Росія, отримала від Норвегії (члена НАТО з 1949 р.) дозвіл на буріння в Північній Атлантиці і Арктиці); в) квотування (Газпром скоротив поставки природного газу до Словаччини на 50 відсотків, таким чином покаравши цю країну за його спрямування до України) [10, с. 40-41]; в) обсяг продажу (не зважаючи на мінливість умов, які впливають з форми таких договорів у 2012 р., Німеччина, Туреччина, Італія, Франція і Великобританія стали споживачами більше половини від загального обсягу імпорту газу із Росії в ЄС (див. Мал. 1), а у 2013 р. – Німеччина, Італія і Великобританія); г) демпінг (у першому півріччі 2012 р. для Німеччини газ коштував 379, 3 дол. США за 1 тис. куб. м. з очікуваним зниженням ціни у 2013 році на 16%; для Туреччини ці показники становили – 406, 7 дол. США та 8% очікуваного зниження ціни; для Італії, відповідно, 440 дол. США та 11%; для Франції – 393,7 дол. США і 8%; для Великобританії – 313,4 дол. США та 9%)[13, с. 13].

Мал. 1. Частка експорту російського природного газу по напрямках у 2012 році.

В агрегації до викладеного потрібно додати, що у 2013 р. Україна займала 10 місце у світі за обсягом виробництва сталі [14, с. 9]. Продукція, вироблена металургійними підприємствами, становила 25 відсотків від загальних обсягів експорту України, з цього обсягу близько 80 відсотків металопродукції експортувалося до країн Європи, Азії, Близького Сходу та Південної Америки. У січні 2015 р., за даними агентства УНІАН, виробництво сталі скоротилося порівняно з січнем 2014 на 25%, що складає 1,87 млн. тон. [15], середня ціна металопродукції складає 750 дол. США за 1 тонну, з цього маємо 1402,5 млн. дол. США збитків. Дехто поставить під сумнів логіку автора, мотивуючи, наприклад, інформацією ЗМІ про кібератаки з Росії компанії JP Morgan у зв'язку з подіями в Україні. Доречно вказати, що ця компанія присутня на російському ринку з 1970 р. [16], має стосунки не лише до виробництва і торгівлі металопродукцією, але і до Федеральної резервної системи США [17].

На останок повідомимо, що відома британська аудиторсько-консалтингова компанія Ernst & Young у своєму прогнозі «Global steel 2014» не вказує на Україну в перспективі на 2016 рік щодо виробництва і торгівлі металопродукції [18].

Отже, враховуючи екологічну складову, а саме Кіотський протокол, прийнятий у 1997 р. на додаток до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату [19, с.11], можна зробити висновок про те, що метою терористичної операції на території України, окрім зменшення населення України, є знищення металургійної промисловості держави.

1. Recognition/non-recognition in International Law. Sofia conference. – International Law Association, 2012 – 18p.

2. Країнознавство: теорія та практика. Підручник / Мальська М. П., Антонюк Н. В., Занько Ю. С., Ганич Н. М. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 528с.

3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник / [О. Ф. Скакун]; Пер. з рос. – [2-е вид.] – Харків: Консум, 2005. – 656с.

4. Удовика Л.Г. Трансформація правової системи в умовах глобалізації: антропологічний вимір: монографія / Л.Г. Удовика. – Харків: «Право», 2011. – 552с.
5. Пушкарева А.И. Латинский язык. Учебно-практическое пособие / Пушкарева А.И., Сунцова М.С. –Казань, 2004. – 78с.
6. Oyunchimeg Bordukh. Choice of Law in State contracts in economic development sector – is there party autonomy? A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Legal Science (SJD) – Bond university. School of Law, 2008 – 285p.
7. Залинян А. М. Правопреемство государств: проблемы и пути их решения: дис. ... кандидата юрид. Наук : 12.00.10 / Залинян Армен Михайлович [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.iatp.am/resource/science/thesis/zalinyan/index.html> (20.02.2014).
8. Касаткина Е. Г. Латинский язык для юристов: начальный курс: учеб.-метод. пособие / Е. Г. Касаткина –М.: Флинта: МПСИ, 2009. – 256 с.
9. Wadsworth J. 2014 global R&D funding forecast / Jeffrey Wadsworth, Martin Grueber – Battelle and R&D, Cleveland (Ohio USA), 2013 – 35 p.
10. Cohen C. 2015 global forecast. Crisis and Opportunity / Craig Cohen, Iosiane Gabel – The Center for Strategic and International Studies (CSIS), Washington, 2014 – 100 p.
11. Wilson D. Dreaming With BRICs: The Path to 2050 / Dominic Wilson, Roopa Purushothaman // Global Economics Paper – 2003 – No: 99 – 24 p.
12. Veljanovski C. G. Economic Principles of Law / Cento G. Veljanovsk – Cambridge University Press, 2007 – 282 p.
13. Countries Russia full report (November 26, 2013 - March 12, 2014) - U.S. Energy Information Administration, 2014 – 17 p.
14. World Steel in Figures - World Steel Association, 2014 – 30 p.
15. Україна у січні скоротила виробництво сталі на 25%. УНІАН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://economics.unian.ua/industry/1039334-ukrajina-u-sichni-skorotila-virobnitstvo-stali-na-25.html> (20.02.2014).
16. Кибератака против JP Morgan Chase [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://ant-63.livejournal.com/95159.html> (20.02.2014).
17. FRB: Communications with the Public - Systemic ... [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.federalreserve.gov/newsevents/reform_systemic.htm (20.02.2014).
18. Global steel 2014. Planning to profit from opportunity: preparing for future demand - Ernst & Young Global Limited, 2014 – p.41.
19. Протидія глобальній зміні клімату у контексті Кіотських домовленостей: український вимір [Аналітична доповідь] / С. Л. Орленко, Я. А. Жаліло, І. В. Трофимова [та ін.]. – К.: НІСД, Нацеконвєстагентство України, Фонд цільових екологічних інвестицій, 2010. – 48 с.